

Rondblik

Adaptief onderwijs: kansen voor gereformeerde scholen

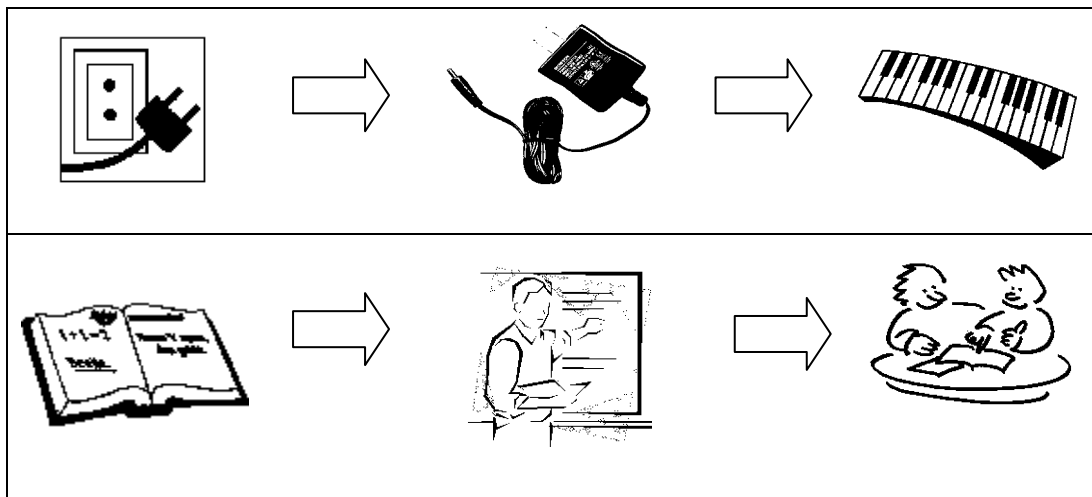
W. Hoksbergen

In het Nederlandse onderwijs is de term ‘adaptief’ al heel wat jaren een begrip. Leerkrachten gebruiken hem veel: te pas en te onpas. Wat is nu precies adaptief onderwijs? En wat willen we en kunnen we ermee? Wat zijn de mogelijkheden op onze scholen?

Afstemming

Eerst maar eens over de term ‘adaptief’. Daarbij is het handig om even een vergelijking te maken met een adapter. Waarschijnlijk kent u wel zo’n kastje. We hebben thuis een keyboard; dat kan niet rechtstreeks aangesloten worden op het elektriciteitsnet van 220 Volt. Want dat keyboard werkt op 12 Volt. En daarom moet er een adapter tussen, anders zou het keyboard hopeloze schade oplopen. Die adapter zet de spanning van 220 Volt om in 12 Volt. Met andere woorden: de spanning wordt *afgestemd* op de behoefte van ons keyboard. En dat is de betekenis van het woord adaptief: zorgen voor afstemming.

Dezelfde betekenis geldt voor adaptief onderwijs: we willen ons onderwijs afstemmen op wat het kind nodig heeft. Zo heeft het ene kind een extra steuntje nodig bij taal. En het andere kind kan zonder veel uitleg aan de slag met rekenen. En een derde kind heeft begeleiding nodig in gedrag of werkhouding. Alles wat van buitenaf (zeg maar: vanuit de leerboekjes, de methodes) op het kind afkomt, past niet altijd precies. Het is de taak van het onderwijs om te zorgen dat het wel goed past. Daarbij is de leerkracht de adapter. En we mogen het best scherp stellen: als die leerkracht dat niet goed doet, kan het kind schade oplopen. Net als bij dat keyboard! Leerkracht zijn is een prachtig vak, maar het brengt wel een grote verantwoordelijkheid met zich mee.

Achtergronden

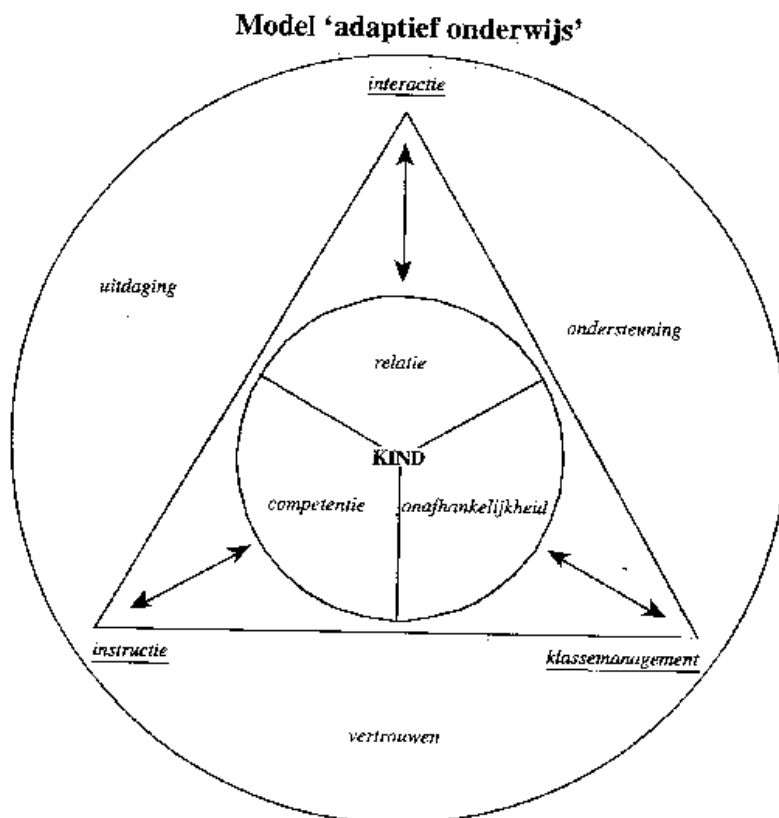
Nu komt het hele gedachtegoed van adaptief onderwijs oorspronkelijk uit een humanistische koker. Daarbij gaat men uit van het kind: van wat het kind wil en niet wil, en denkt nodig te hebben. Erachter schuilt uiteindelijk de autonome mens. Op die manier kunnen we natuurlijk niet met zo’n concept meegaan. We gaan er immers van uit dat het kind duidelijke leiding nodig heeft. Het is de taak van de leerkracht om die leiding te geven. Op school werken we eraan om het kind

toe te rusten om zijn taak (nu en in de toekomst) te kunnen vervullen: tot eer van God en tot heil van de naaste.

Past adaptief onderwijs dus niet op een gereformeerde basisschool? Dat zou te snel geconcludeerd zijn. We kunnen ons niet vinden in humanistische achtergronden. Maar er zitten ook waardevolle kanten aan het concept, die juist op een gereformeerde school heel goed passen. Want we weten dat ieder kind uniek geschapen is. Die woorden staan in de schoolgids van bijna iedere christelijke en gereformeerde school te lezen. En er staat meestal meteen achteraan, dat we in ons onderwijs rekening willen houden met dat unieke. Dat is wat adaptief onderwijs ook wil: rekening houden met het unieke, met het eigene van het kind; met verschillen tussen kinderen. Dus: het is goed om ons onderwijs zo adaptief mogelijk te maken. Niet vanuit een horizontale humanistische visie, maar vanuit verticale christelijke uitgangspunten, aansluitend bij de doopvraag '... naar vermogen doen onderwijzen'.

Model

In de afgelopen tien jaren zijn de meeste scholen actief aan de slag geweest om hun onderwijs adaptiever te maken. En ook al lang voordat de term bestond, deden veel leerkrachten uitstekende dingen om hun onderwijs op de kinderen af te stemmen. Maar in het begin van de jaren '90 kwam er vooral een nieuwe impuls door het model voor adaptief onderwijs van prof. dr. Luc Stevens:

Met dit model als uitgangspunt namen heel veel scholen maatregelen om nóg adaptiever bezig te zijn. Die maatregelen lagen vooral op het gebied van de 'driehoek van de leerkracht': verbeteren van het *klassenmanagement*, optimaliseren van de *instructie* en meer toepassen van *interactie*. Ook hebben scholen heel veel tijd en energie gestoken in het verbeteren van de zorg. (Dat is: vooral aandacht voor kinderen die extra zorg nodig hebben, bijvoorbeeld: kinderen met leesproblemen, rekenzwakke kinderen, kinderen met autistische kenmerken, hoogbegaafde kinderen enz.). Ook op dat gebied is er veel vooruitgang geboekt in de afgelopen decennia:

leerkrachten werden deskundiger, er was begeleiding, er werd geïnvesteerd in materialen en bijscholing, er kwamen functionarissen voor het geven en het coördineren van extra zorg.

Project

Op dit moment hebben de meeste basisscholen hun zorgsysteem wel op orde en beschikken de meeste leerkrachten over vaardigheden die met klassenmanagement hebben te maken. En dus wordt het tijd om na te denken over volgende stappen: wat kan nog meer leiden tot het adaptiever maken van ons onderwijs? Daarover is ook nagedacht binnen het gereformeerd onderwijs. Vanuit de Gereformeerde Hogeschool en het Gereformeerd Pedagogisch Centrum wordt nu het project ‘Anders Adaptief’ begeleid.

Scholen die daaraan meedoen, zijn al best ver met het vormgeven van adaptief onderwijs, zoals hierboven werd beschreven. Deze scholen vragen om nieuwe impulsen. En die krijgen ze aangereikt via dit project. Er komen inhoudelijk zaken aan de orde zoals:

- *Een rijke leeromgeving*: kinderen worden uitgedaagd en gestimuleerd om te leren en te ontdekken. Daarin kunnen ze bezig zijn met activiteiten die passen bij hun niveau, en bij hun belangstelling en eigenschappen. Ook is het in zo’n leeromgeving belangrijk dat kinderen zich verwonderen over alles wat de Schepper gemaakt heeft.
- *Samenwerkend leren*: de mens is niet als een individueel, maar als een sociaal wezen geschapen. Daarom is het ook op school belangrijk dat kinderen niet altijd alleen, maar ook veel samen activiteiten uitvoeren. En dan niet zomaar samen-doen, maar duidelijk gestructureerd en geregisseerd door de leerkracht. Zodat het vormend en leerzaam is voor het kind. Interactie moet er niet alleen zijn tussen de leerkracht en de leerling, maar ook tussen leerlingen onderling. Binnen die samenwerking krijgt het kind de kans om zijn eigen kwaliteiten te tonen en te ontwikkelen.
- *Meervoudige intelligentie*: we moeten niet alleen maar op de ‘kenniskant’ van de intelligentie letten. De mens is immers veel meer dan alleen maar kennis! De school zal rekening moeten houden met alle verschillen tussen alle kinderen. Dan zijn we adaptief voor alle kinderen, en niet alleen voor de ‘zorgkinderen’. Bij meervoudige intelligentie letten we niet alleen op kinderen die veel weten of goed kunnen redeneren, maar ook op bijvoorbeeld muziek-knappe of beweeg-knappe kinderen. Het gaat niet om ‘Hoe knap ben jij?’ maar om: ‘Hoe ben jij knap?!’

Anders

Als een project zichzelf ‘Anders Adaptief’ noemt, pretendeert het anders te zijn dan veel andere activiteiten op adaptief gebied. Dat ‘andere’ komt in ieder geval naar voren in de identiteit (zoals hierboven al in de inhoud naar voren kwam). Daarnaast wordt er niet alleen gelet op organisatie van het hele onderwijsgebeuren (het klassenmanagement), maar vooral ook op inhoud: ‘Wat bieden we de kinderen aan?’ Vooral in deze zapcultuur is het belangrijk dat kinderen functionele en diepgaande kennis aangeboden krijgen. En verder is het nog lang geen gemeengoed, dat we adaptief willen zijn voor alle kinderen en niet alleen voor kinderen die speciale aandacht vragen of krijgen.

Tot nu toe zijn er meer dan twintig scholen die meedoen met Anders Adaptief. Het heeft op bijna alle scholen geleid tot enthousiaste reacties: van leerkrachten en leerlingen. Het blijkt in de praktijk de nieuwe impulsen te geven die de scholen graag wilden hebben.

Wilt u meer informatie over adaptief onderwijs of over Anders Adaptief? Kijk op www.gh-gpc.nl of neem contact op met de auteur van dit artikel.

Drs. W. Hoksbergen is als onderwijsadviseur werkzaam bij het Gereformeerd Pedagogisch Centrum te Zwolle. E-mail: whoksbergen@gh-gpc.nl; tel.: 038-4256612.